

Slaget om en plads i historien

Hun er palæstinenser og dokumentarfilminstruktør. I samarbejde med danske Kathrine Phillips præsenterer hun på My World IMAGES den atypiske kærlighedshistorie *Departure*. Hvorfor omhandler palæstinensisk film stort set altid det palæstinensiske vilkår? Hvordan laver man politiske film uden at give køb på æstetikken? Mahasen Nasser-Eldin om en filmkunst, der arbejder på tværs af en påtrængende virkelighed og både vil erindre og stille spørgsmål.

Mahasen Nasser-Eldin: "Måske er det største slag, palæstinenserne har måttet udkæmpe, slaget om en plads i historien."

"I det øjeblik en koloniherre proklamerer: 'Her har der aldrig været mennesker før,' er det bortretoucherede folk et, som opstår på ny, som genopfinder sig selv i slumområder, i lejre eller i ghettos, i kampen for at opnå anstændige livsvilkår. Og i dén kamp indgår politisk kunst nødvendigvis."

G. Deleuze.

Når man ser på palæstinensisk film som fænomen, opdager man, at man altid ser film, der afspejler instruktørernes oplevelse af deres livsvilkår, deres historie og politiske eller sociale vilkår. Palæstinensisk film forsøger altid at dokumentere og portrættere palæstinenserne historie, deres samfund og liv, samtidig med at de ser et kollektivt, historisk traume i øjnene – et levende og uforandret traume, som den dag i dag er en del af palæstinenserne liv.

Som filmskabere bliver vi ved med at fokusere på det, vi som folk har mistet og er blevet bestjålet som for at understrege, hvori vores fortid, nutid og fremtid ligger. Vi forsøger, som et modtræk til den usynlighed eller ikke-eksistens vi oplever, at etablere artikulerede narrativer. Vores film er i den forstand forbundet med vores kollektive hukommelse, erfaring og psyke.

Vi leder via filmen efter en mening og en plads. Vi bruger filmen til at udforske og udtrykke os selv, lede efter vores eget selv og række ud efter andres og den omgivende verden. Vi skaber film for at gøre plads til frigørelse og selvbestemmelse. For at finde ind til drømmen om det ekstremt udfordrende nationale projekt efter årtier som et koloniseret og besat folk.

Palæstinensiske film er statsløse

At tale om palæstinensisk film – i den sædvanlige kontekst, hvori man taler om "nationale" film – giver ikke mening, da der ikke som i andre lande er tale om en velorganiseret og struktureret national industri. Palæstinensisk films virkelighed er en radikalt anden. Palæstinensisk film er lige så statsløs som palæstinenserne selv. Den hverken støttes eller repræsenteres af en anerkendt stat. Og alligevel er palæstinensiske film, som i mange andre lande, karakteriseret ved at afspejle den tid og virkelighed, hvori de befinder sig. Nøjagtig som sovjetisk formalisme, ny tysk film og italiensk neorealisme afspejler kollektive traumer eller efterdønninger fra krige.

De film, palæstinenserne har lavet igennem årtier, tager afsæt i én afgørende begivenhed, som har lejet sig i vores kollektive hukommelse: Vores *nakba* (katastrofe, red.). 750.000 palæstinensere eller omkring to tredjedele af det, der dengang udgjorde den palæstinensiske befolkning, blev i 1948 fordrevet fra det historiske Palæstina. Hundreder af landsbyer blev ødelagt og hele samfund udslettet.

Det er vigtigt at pointere, at selvsamme begivenhed huskes og fejres af koloniherrerne og den moderne verden som storslået. Begivenheden markerer nemlig etableringen af staten Israel, jødernes mirakuløse genkomst efter Holocaust og dermed den jødiske suverænitæt.

Slaget om en plads i historien

Det britiske mandat udløb i 1948 med etableringen af staten Israel i Palæstina. Men den selvtilfredshed, som den moderne verden modtog det zionistiske projekt med, på den ene side, og den begrænsede forståelse, som selvsamme verden udviste overfor

palæstinenserne, på den anden side, fik diametralt modsatte konsekvenser for de to folks skæbne. Og ikke kun det. Ihærdige kampagner, møntet på kollektivt at fastfryse den gode fortælling om jøderne og det land, de fik tildelt, er siden blevet holdt i live. Konsekvensen af dé kampagner er, at det oprindelige folk i det historiske Palæstina, er blevet skrevet ud af fortællingen.

Fortællingen nægter os, de oprindelige indbyggere, vores plads i historien som kollektiv og som folk. Jeg citerer her en af mine intellektuelle helte og personlige inspirationskilder, Edward Said, som studerede menneskets plads i Palæstina og Israel. Said sagde: "Måske er det største slag, palæstinenserne har måttet udkæmpe, slaget om en plads i historien. For først med en plads i historien, har palæstinenserne mulighed for at besidde og kræve den historiske virkelighed og det land tilbage, som med den zionistiske bevægelses indtrængen blev udslettet."

Det er i dén kontekst, vi bruger film til at skabe plads - til at huske, dokumentere, (gen)opfinde og fortælle vores historie overfor hinanden og verden. Det er på dén baggrund, vi bruger mediet til at fortælle den anden side af historien - dén del, der er blevet udvisket og tiet ihjel i den "officielle" diskurs. Det er i dén kontekst, i feltet mellem kunst og politik, at vores film er blevet essentielle for vores eksistens og væren.

Det banale liv under en besættelse

Den filmkunst, jeg repræsenterer i dag, er en fortsættelse af en kulturproduktion, der udspringer af ambitionen om at dokumentere, erindre og stille spørgsmål. Jeg skildrer palæstinenserne liv gennem en kritisk linse, hvormed jeg samtidig forsøger at skabe troen på og håbet i det palæstinensiske samfund, jeg selv bor og arbejder i.

Med et dokumentarisk narrativ forsøger jeg at arbejde med en æstetik, der går på tværs af vores politiske, socioøkonomiske og psykologiske virkelighed – på tværs af den virkelighed, som palæstinenserne kollektive bevidsthed agerer i – alt imens jeg understreger det universelle og humanistiske i selvsamme historie. Jeg fokuserer på det at dokumentere og kommentere en eksistens og en virkelighed, der i det daglige er brutal, psykisk og fysisk begrænsende og ganske enkelt desorienterende.

Jeg er interesseret i at vise det banale i et liv, som det tager sig ud under en besættelse. Og i at vise, hvordan palæstinenserne konkret etablerer en form for normalitet, hvorunder de kan leve videre. Og det udspringer af en grundfølelse af desperation og uretfærdighed, som jeg bærer med mig i mit eget liv. En grundfølelse, der handler om et nationalt projekt, som er forfejlet og om en brutal besættelse, som til stadighed begrænser, benægter og undertrykker det menneskelige i mig.

På lærredet forsøger jeg æstetisk at skildre, hvad det vil sige at være palæstinenser under de vilkår. Jeg forsøger ikke at være ideolog, men at holde min fortælling åben, flydende og favnende. Ikke desto mindre tager mine film afsæt i den politiske virkelighed og i de omstændigheder, jeg – som palæstinensisk kvinde – lever i.

"Post-Oslo" bølgen

I Palæstina arbejder jeg indenfor det, der kaldes 'post-Oslo' bølgen. Den bølge af nye palæstinensiske film, der opstod i begyndelsen af 1990'erne i forlængelse af palæstinenserne og israelernes underskrivelse af Oslo-aftalen. Efter 'Oslo' strømmede det ind i Palæstina

med penge til 'demokratiserings-', 'freds-' og 'udviklingsprojekter' fra det internationale samfund, især fra USA og Europa. Som konsekvens heraf begyndte mange palæstinensere at benytte sig af den digitale teknik, som med støtten pludselig blev gjort tilgængelig. Enkelte NGO'er, i form af produktionsselskaber, opstod som følge af støtten og kunne med selvsamme støtte etablere undervisningsprogrammer i basalamerateknik, redigering og dokumentarisme. I enkelte tilfælde i samarbejde med universiteternes journalistiske uddannelsescentre. Som resultat af at de nye digitale værktøjer blev tilgængelige, opstod en hel generation af lokale filmfolk.

Mund til mund

Det at være en del af 'post-Oslo' indebærer, at vi alle bærer flere kasketter for at få det hele til at hænge sammen. Vi laver low budget film. Vi arbejder som freelancere, udbyder workshops til andre og modtager selv kun en beskedent støtte, som kan dække produktion og distribution. Ofte får vi støtte fra lokalsamfundet eller fra lokale forretningsfolk. Men som udgangspunkt beror vores arbejde på aktivisme og frivilligt arbejde i vores egne lokalsamfund. Det gode ved det er, at der opstår en organisk forbindelse mellem os som filmfolk og vores publikum.

For det palæstinensiske publikum opleves det som en form for terapi at se filmene, fordi de bearbejder forhold, som de selv lever under som konsekvens af besættelsen. Gennem filmene finder publikum oven i købet ventiler til selv at udtrykke sig kunstnerisk og aktivistisk i forhold til deres virkelighed. Og det gør dem til en aktiv del af udviklingen og transformationen af den kulturelle bagage, som vi alle er i besiddelse af.

Filmenes distribution og cirkulation bygger bro og styrker såvel formelle som uformelle netværk. Via mund til mund metoden, e-mails, uddannelsesinstitutioner med mere medvirker filmene til udbredelsen af information. Visningerne foregår på mere ukonventionelle steder: I klasselokaler, forsamlingshuse, private hjem, på lokal-TV-stationer, på "beskyttelsesmuren," i flygtningelejre og på gaderne i de besatte palæstinensiske byer.

Forandringen må komme

Den udfordring, som filmfolk i 'post-Oslo' bølgen står overfor, handler primært om mangel på kvalifikationer, når det gælder de mere specialiserede opgaver, som knytter sig til det at være filmfotograf, lydmand, manuskriptforfatter, instruktør. Men også manglen på referencematerialer, såsom filmbiblioteker og teoretiske referencerammer er central. Og vi kan ikke fortsætte med at være afhængige af de svindende finansieringskilder, som udgøres af donorlande og NGO'er.

Enkelte filmfolk i Palæstina søger støtte fra TV-stationer og filminstitutter i deres bestræbelser på at lave film, men ofte med den konsekvens, at filmene skal tilpasses det fortælling, som stationerne eller institutterne anser for mest passende. Der er praktisk talt ingen konventionelle distributionskanaler i Palæstina, og ingen forbindelser til distributionskanaler i regionen. Derfor er en revidering af eller i det mindste en diskussion af forudsætningerne for vores arbejde også på trapperne. Vi bliver nødt til at etablere de platforme, som kan sikre investeringer i film og dermed også distribution af film. Om det så er privat eller offentligt. Behovet er der, og forandringen må komme.

Mahasen Nasser-Eldin er filminstruktør og arbejder både med dokumentar- og fiktionsfilm. Hun har oprindeligt studeret statskundskab i USA og arbejdet med humanitær hjælp i Palæstina, Irak og Sudan. Siden 2006 har hun boet i Jerusalem og herfra været involveret i et antal filmproduktioner i Palæstina. Hun modtog i 2008 The Chevening Scholarship og fuldførte samme år sin MA i film ved Goldsmiths College i London. Flere af hendes film er blevet vist internationalt. Hendes seneste dokumentarfilm, Samia, blev i 2010 udvalgt til deltagelse i Festival International de Films de Femmes de Creteil et Val de Marne i Frankrig.